

Historyczne spotkania Polaków i Niemców. Dialog niemieckich i polskich historyków, red. J. Kuropka, H. Szczegóła, Zielona Góra — Vechta 2001, ss. 132-145

Prezentowana publikacja jest wspólnym przedsięwzięciem historyków Wyższej Szkoły Pedagogicznej i Hochschule Vechta. Zawiera zbiór artykułów, w których autorzy przedstawili historyczne uwarunkowania kształtowania się sąsiedztwa polsko-niemieckiego oraz wzajemnych stosunków. Zakres chronologiczny prezentowanych rozważań obejmuje okres od epoki nowożytnej aż po współczesność. Podjęte zagadnienia uporządkowane zostały w niecodzienny sposób — czytelnik zapoznaje się z poszczególnymi wątkami, kierując się krok po kroku ku przeszłości.

W pracy wyodrębnić można cztery kierunki tematyczne rozważań. W pierwszym scharakteryzowano współczesne uwarunkowania stosunków polsko-niemieckich, w tym na płaszczyźnie współpracy przygranicznej. W kolejnym omówiono zagadnienie funkcjonowania mniejszości narodowych — polskiej w Niemczech i niemieckiej w Polsce pod koniec XIX i w XX stuleciu. W trzeciej części podjęto problematykę sąsiedztwa polsko-niemieckiego w okresie nowożytnym, a w ostatniej zaprezentowano program edukacyjny podjęty w ramach polsko-niemieckiego partnerstwa szkół, którego to programu jednym z głównych celów było pozbycie się wzajemnych uprzedzeń i wdrożenie w życie idei pojednania między narodami.

Pierwsze z wymienionych zagadnień podjęli C. Osekowski i H. Szczegóła w artykule *Pierwsze koncepcje przygranicznej współpracy polsko-niemieckiej na przykładzie brandenbursko-lubuskim (1990-1993)*. Autorzy zanalizowali różnorodne koncepcje współpracy przygranicznej, które pojawiły się po zjednoczeniu Niemiec, prezentując ich wielopłaszczyznowe uwarunkowania. Omówione zostały również trudności współpracy we wskazanym okresie. Z wątkiem tym koresponduje kolejna wypowiedź, autorstwa H. Grossa, *Analiza porównawcza stosunków niemiecko-francuskich i niemiecko-polskich po drugiej wojnie światowej*. Historyk niemiecki między innymi stwierdził (s. 37): „Na niemiecko-francuskim przykładzie z okresu powojennego można zaobserwować, że do pojednania dwóch narodów dochodzi dzięki silnej, nieprzymuszonej woli przewyciężenia demonów przeszłości. Możliwe to jest poprzez zachowanie w pamięci minionych zdarzeń, wzajemne pojednawcze gesty i ceremonie, a przede wszystkim poprzez wspólne podjęcie zadań korzystnych dla teraźniejszości i przyszłości”. Z artykułu płynie wniosek, że wydarzenia 1989 i 1990 roku stworzyły dogodne warunki dla budowy nowej jakości w relacjach polsko-niemieckich. Dalsza integracja polityczna i gospodarcza Europy proces ten pogłębi.

Pierwszy blok tematyczny uzupełniają jeszcze dwie wypowiedzi: J. Kuropki, *Niemcy — Polska a przełom w Europie* oraz H. v. Laera, *Stosunki gospodarcze między Polską a Niemcami w XX wieku*.

Przez wiele lat cieniem na wzajemnych kontaktach kładła się problematyka mniejszości narodowych. Interesujące aspekty tego zagadnienia przedstawili w swych rozprawach: J. Kuropka (*Mniejszość niemiecka na Śląsku oraz Koegzystencja Niemców i Polaków w Rzeszy Niemieckiej: Polacy w Zagłębiu Ruhry*) i C. Osekowski (*Mniejszość niemiecka w Polsce po drugiej wojnie światowej*). Zbliżoną tematykę podjął H. Szczegóła (*Polsko-niemiecki spór o wypędzonych*). Te wypowiedzi pozwalają czytelnikowi lepiej zrozumieć niezwykle skomplikowaną sytuację etniczną, panującą na obszarze pogranicza (choć nie tylko tutaj). Po zapoznaniu się z nią odbiorcy nasuwa się

refleksja, jak negatywne skutki przyniosło niedocenianie bądź podporządkowywanie doraźnym celom politycznym tej problematyki. Tezę powyższą potwierdza zwłaszcza ostatni z wymienionych artykułów, dotyczący zagadnienia powojennych wysiedleń i sposobu ich prezentowania po obu stronach granicy.

Następne dwie wypowiedzi dotyczą epoki nowożytnej. Ich autorami są K. Bartkiewicz (*Polsko-niemieckie sąsiedztwo w okresie wczesnonowożytnym XVI-XVIII w.*) oraz B. Janiszewska-Mincer (*Powstanie państwa brandenbursko-pruskiego a stosunki polsko-niemieckie*). Analizują one na wielu płaszczyznach wzajemne relacje w najstabilniejszym dla dziejów sąsiedztwa polsko-niemieckiego okresie.

Całość publikacji zamyka referat R. Willenborga *Polsko-niemiecka wymiana uczniów jako efekt realizacji projektów szkolnych*, w którym na przykładzie Szkoły Realnej w Vechcie i I Liceum w Zielonej Górze zaprezentowano, w jaki sposób zbliżenie polsko-niemieckie może być wdrażane w praktyce. Artykuł — poza charakterystyką samego projektu — wzbogacony został fragmentami relacji uczniów niemieckich dotyczącymi realizowanego przedsięwzięcia.

Publikacja zawiera w sumie jedenaście artykułów, które tworzą niezwykle interesujący obraz dziejów sąsiedztwa polsko-niemieckiego i przedstawiają wiele różnorodnych uwarunkowań wpływających na ich kształt.

Książka została starannie opracowana pod względem edytorskim. Godny podkreślenia jest fakt, że wszystkie artykuły zaprezentowane zostały w dwóch językach: polskim i niemieckim.

Paweł Juckiewicz